

3.7. Miasta przygraniczne: Świnoujście, Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin, Zgorzelec – wielokierunkowa współpraca transgraniczna i planowanie przestrzenne

1. Podstawy formułowania polityki przestrzennej

1.1. Opis obszaru działań

Rzeki graniczne Odra i Nysa Łużycka dzielą na dwie części – polską i niemiecką – niektóre miejscowości. Spośród nich do największych należą polskie miasta wraz z ich niemieckimi odpowiednikami: Kostrzyn nad Odrą i Küstrin Kietz, Słubice i Frankfurt nad Odrą, Gubin i Guben, Zgorzelec i Görlitz. Miasto Świnoujście sąsiaduje z leżącym po drugiej stronie granicy niemieckim Ahlbeck (stanowiącym wraz z miejscowościami Heringsdorf i Bansin zespół kąpielisk nadmorskich).

Miasta przygraniczne mają różny potencjał centrotwórczy. Efektem tego są procesy urbanizacyjne, w których dostrzega się działania oparte na konkurencji między miastami leżącymi po obu stronach granicy, w mniejszym zaś stopniu na kooperacji. Nie bez znaczenia jest również peryferyjne położenie miast przygranicznych względem ośrodków krajowych, metropolitalnych i wojewódzkich. Dodatkowymi czynnikami wpływającymi negatywnie na rozwój polskich miast przygranicznych jest słaba tożsamość regionalna mieszkańców.

Potencjał miast przygranicznych wzrasta, jeżeli rozpatrujemy go łącznie po polskiej i niemieckiej stronie. W celu ilustracji konkretnych problemów i likwidowaniu barier rozwoju miast przygranicznych skonstruowane zostały profile miast ze wskazaniem potencjalnych pól współpracy transgranicznej.

1.2. Ustalenia dokumentów strategicznych szczebla krajowego

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

Głównym celem jest budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych. Obszar pogranicza zostały zaliczony do obszarów problemowych; określono dla niego następujący kierunek działań: „Przezwyciężanie niedogodności związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE”.

Kierunki działań dotyczące obszarów przygranicznych:

- zwiększania dostępności w relacjach krajowych i międzynarodowych,
- rozbudowa sieci połączeń transgranicznych na obszarach o szczególnych warunkach geograficznych (przedzielonych rzekami, obszarami morskimi, górskimi itp.),
- wzmacnianie subregionalnych ośrodków miejskich, które przedzielone są granicą państwa i które wykorzystując swoje położenie geograficzne mogłyby stać się centrami życia gospodarczego i kulturalnego dla terenów po obu stronach granicy,
- wielopłaszczyznowa współpraca transgraniczna na poziomie lokalnym, w tym zwiększanie wymiany gospodarczej, wspólne projekty dotyczące lokalnej infrastruktury oraz ochrony i wykorzystania dla turystyki potencjału środowiska przyrodniczego, wspólnego dziedzictwa kulturowego oraz rozwój transgranicznego systemu usług publicznych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Cel 1:

Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Kierunek: Wzmocnienie planowania przestrzennego na obszarach przygranicznych, aby zapewnić możliwość realizacji inwestycji transportowych, telekomunikacyjnych, ochrony środowiska i przeciwpowodziowej, a także zapewnić tworzenie obszarów funkcjonalnych ośrodków miejskich podzielonych granicą państwa.

Cel 2:

Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej

Kierunek: Wzmacnianie procesów integracji obszarów przygranicznych przez:

- poprawę dostępności do centrum kraju oraz w relacjach międzynarodowych dzięki modernizacji i rozbudowie infrastruktury transportowej,
- przygotowanie transgranicznych planów zagospodarowania dla subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich podzielonych granicą oraz ich regionów przygranicznych: Frankfurt nad Odrą - Słubice, Guben - Gubin, Görlitz - Zgorzelec; zastosowanie zintegrowanego podejścia do planowania w wymiarze przestrzennym oraz społeczno-gospodarczym,
- stworzenie wspólnej sieci transportu publicznego, przyczyniającej się do wzmocnienia przepływu zasobów, dóbr i usług między przylegającymi miastami i ich obszarami funkcjonalnymi,
- stworzeniu mechanizmów koordynacji i kooperacji w systemie wieloszczeblowego zarządzania na poziomie subregionalnym i lokalnym.

1.3. Ustalenia dokumentów strategicznych szczebla wojewódzkiego

Zmiana Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

Zespół miast Zgorzelec-Görlitz wraz z obszarem funkcjonalnym został określony w planie jako jeden z głównych ośrodków aktywizacji.

Kierunek: Poprawa spójności przestrzennej wewnętrznej i zewnętrznej oraz integracja głównych ośrodków miejskich z obszarami ich oddziaływania

Zasada: wzmacnianie współpracy położonych na pograniczach polsko-czeskim i polsko-niemieckim oraz przy granicach z województwami opolskim, wielkopolskim i lubuskim, dla integracji przestrzennej ośrodków.

Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do roku 2020

Cel strategiczny („przestrzenny”): Zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu i jego integracja z europejskimi obszarami wzrostu.

Priorytet: Poprawa spójności przestrzennej regionu.

Działanie: Policentryczny rozwój sieci osadniczej oraz tworzenie nowoczesnych rozwiązań funkcjonalnych, przy zachowaniu walorów przyrodniczych, środowiskowych i krajobrazowych.

Działanie: Kształtowanie układów komunikacyjnych sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi społecznemu i gospodarczemu regionu.

Działanie: Rozwój i usprawnienie ponadregionalnej infrastruktury komunikacyjnej.

Priorytet: Poprawa ładu przestrzennego, harmonijności struktur przestrzennych.

Działanie: Kształtowanie atrakcyjnych form różnorodnych zespołów zabudowy, w tym rewitalizacja obszarów zdegradowanych.

Działanie: Rozwój współpracy międzynarodowej w zakresie planowania przestrzennego, współpracy między regionami i jednostkami lokalnymi. Intensyfikacja współpracy województwa dolnośląskiego z krajami czeskimi w dziedzinie transgranicznych połączeń komunikacyjnych.

Działanie: Ochrona dziedzictwa kulturowego.

Priorytet: Poprawa jakości i efektywności systemu edukacji badań naukowych

Działanie: Współuczestnictwo w tworzeniu europejskiej przestrzeni edukacyjnej i przestrzeni wiedzy.

Zmiana Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego

Kostrzyn nad Odrą, Słubice i Gubin znajdują się w proponowanym paśmie rozwoju wzdłuż rzeki Odry i Nysy Łużyckiej, do autostrady A18 na południu. Dodatkowo Kostrzyn n. Odrą leży również w proponowanym paśmie rozwoju Kostrzyn n. Odrą - Gorzów Wlkp. - Strzelce Krajeńskie - Drezdenko. Za ważny czynnik intensyfikacji rozwoju regionu w jego południowo-zachodniej części będzie można uznać rozwój pasma Gubin - Brody (rejon zagłębia węgla brunatnego).

Ponadto w dokumencie określa się strefy przyspieszonej urbanizacji:

- dwumiasta polsko-niemieckie Guben - Gubin, Słubice - Frankfurt n. Odrą, Kostrzyn n. Odrą - Kietz,
- Kostrzyn n. Odrą - Gorzów Wlkp. - Strzelce Krajeńskie - Drezdenko.

Kostrzyn n. Odrą oraz Słubice wskazuje się jako ważne węzły komunikacyjne z potencjalną lokalizacją stacji transportu intermodalnego w Kostrzynie n. Odrą. Łęknica wskazywana jest jako ośrodek o znaczeniu turystycznym.

W zakresie komunikacji wodnej podkreśla się rolę portu w Kostrzynie n. Odrą, jako mogącego pełnić funkcję pomocniczą w stosunku do Szczecina. Do najważniejszych portów odcinka Odry w województwie lubuskim zaliczono również Słubice. Znaczenie głównie dla rozwoju turystyki mają przystanie na Nysie Łużyckiej (Gubin, Łęknica).

Planowana jest budowa drogi turystycznej tzw. drogi rokadowej, wzdłuż granicznego odcinka Odry i Nysy Łużyckiej.

Obszary Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (w tym na terenie Kostrzyna, Słubic, Gubina) uznaje się za „motor” rozwoju.

Strategia rozwoju województwa lubuskiego (projekt)

Perspektywną branżą mogącą wpłynąć na rozwój gospodarczy województwa lubuskiego jest branża wydobywcza, bazująca na naturalnych złożach – pokładach węgla brunatnego.

Na wielu drogach wojewódzkich w województwie występuje problem braku mostów na Odrze; szczególnie ważna jest budowa mostu w Milsku, m.in. jako elementu przyszłej drogi ekspresowej Gubinek - Dorohusk.

Szczególne wzajemne oddziaływanie transgraniczne następuje na obszarze gmin bezpośrednio sąsiadujących z granicą polsko-niemiecką, zwłaszcza tzw. miast bliźniaczych, jak Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin, Łęknica.

Obszary przygraniczne województwa lubuskiego wymagają doinwestowania infrastrukturalnego. Istnieją potrzeby w zakresie budowy i modernizacji dróg, w tym budowy mostów na Nysie Łużyckiej i Odrze, celem zwiększenia gęstości połączeń drogowych i kolejowych z Niemcami.

Jedno z głównych pasm rozwoju stanowi obszar położony wzdłuż Odry i Nysy Łużyckiej (do autostrady A18 na południu), z ośrodkami o znaczeniu regionalnym i subregionalnym m.in. Kostrzynem nad Odrą, Gubinem, Słubicami. Wśród głównych pasm rozwojowych wyróżniono także obszar na północy województwa, od Kostrzyna nad Odrą, przez Gorzów Wlkp., Strzelce Krajeńskie do Drezdenka.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego wprowadziła nową kategorię obszarów, do których adresowana będzie polityka regionalna, tzw. obszary strategicznej interwencji. W województwie lubuskim wyróżniono między innymi ośrodki subregionalne i lokalne oraz obszary zagrożone powodzią jako obszary strategicznej interwencji. Zaliczyć można do nich Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin, Łęknice.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego

Miasto Świnoujście w strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa zostało przyporządkowane do dwóch stref funkcjonalno-przestrzennych:

- strefy nadodrzańskiej z dominującą funkcją gospodarczą (usługi, przemysł, gospodarka morską, rolnictwo) i transportową, z dużym udziałem turystyki i ochrony środowiska; w jej zasięgu znajduje się szczeciński obszar funkcjonalny,
- strefy nadmorskiej z dominującą funkcją turystyczną (w tym uzdrowiskami), z udziałem gospodarki morskiej i rolnictwa.

Zgodnie z ustaleniami planu Świnoujście odgrywa szczególną rolę we wzmacnianiu powiązań zewnętrznych województwa w zakresie rozwoju kontaktów transgranicznych w dziedzinie planowania przestrzennego i polityki regionalnej z Republiką Federalną Niemiec. Ustaleniami planu w tym zakresie są:

- współpraca z Meklemburgią-Pomorzem Przednim i Brandenburgią w zakresie transgranicznych obszarów chronionych,
- współpraca z Meklemburgią-Pomorzem Przednim i Brandenburgią w zakresie zagospodarowania turystycznego obszarów transgranicznych Dolnej Odry i Zalewu Szczecińskiego,
- rozwój systemów informacji przestrzennej,
- opracowanie studium Transgranicznego Regionu Metropolitalnego Szczecina.

W zakresie powiązań transgranicznych plan proponuje dwa projekty: studium pogranicza polsko-niemieckiego oraz studium komunikacyjne powiązań transgranicznych.

Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020

Cel strategiczny: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania.

Cel kierunkowy: Zintegrowana polityka morska.

Działanie: rozwój gospodarki portowej, przez inwestycje i zmiany w strukturze organizacyjno-prawnej (w tym budowa portu zewnętrznego z terminalem LNG w Świnoujściu) wraz z poprawą dostępności transportowej do portów.

Cel strategiczny: Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu.

Cel kierunkowy: Rozwój infrastruktury energetycznej.

Działanie: budowa terminalu do odbioru gazu skroplonego LNG w Świnoujściu oraz zwiększenie zdolności przesyłowych systemów gazowniczych.

1.4. Identyfikacja potencjału i barier rozwoju

Potencjał rozwoju	Bariery rozwoju
<ul style="list-style-type: none"> ▪ transgraniczny potencjał turystyczny, dogodne tereny dla turystyki regionalnej, ponadregionalnej i międzynarodowej ▪ dobre powiązania drogowe z Europą Zachodnią ▪ walory naturalne, położenie nad rzeką/morzem, w otoczeniu zieleni ▪ sąsiedztwo rozwiniętych gospodarczo krajów: Niemcy, Szwecja, Dania, Czechy oraz bliskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ peryferyjne położenie względem centralnej Polski ▪ słabe wykorzystanie transportu wodnego śródlądowego ▪ drenaż endogenicznych potencjałów przez krajowe i zagraniczne ośrodki ▪ zagrożenia powodziowe ▪ brak zintegrowanego podejścia do planowania w wymiarze przestrzennym oraz społecz-

<p>sąsiedztwo metropolii berlińskiej, Drezna i Pragi</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ miasta bliźniacze, posiadające miasta partnerskie po stronie niemieckiej (lub traktowanie miast bliźniaczych jako jednego organizmu, oferującego uzupełniające się funkcje gospodarcze, przestrzenne, kulturalne) 	<p>no-gospodarczym w wymiarze transgranicznym</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna ▪ brak instytucji wspierających przedsiębiorczość
<p>Potencjał rozwoju charakterystyczny dla poszczególnych miast przygranicznych</p>	<p>Bariery rozwoju charakterystyczne dla poszczególnych miast przygranicznych</p>
<p>Świnoujście</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ największe miasto i naturalna stolica wyspy Uznam ▪ transgraniczny potencjał przyrodniczy, bogate zasoby środowiska (delta wsteczna Świny) i krajobrazu przyrodniczego w powiązaniu z częścią wyspy Uznam po stronie niemieckiej, sąsiedztwo Wolińskiego Parku Narodowego ▪ uzdrowisko i kurort nadmorski ▪ duży port jako najbliższy duży port morskimi dla wschodnich Niemiec, w szczególności dla rejonu Berlina, Brandenburgii i Meklemburgii, ▪ turystyka wodna – port jachtowy, przystanie rybackie ▪ bliskość portu lotniczego Heringsdorf ▪ korzystne położenie na ważnym szlaku morskim oraz lokalizacja największego w Polsce terminalu promowego ▪ dobre skomunikowanie kolejowe z niemiecką częścią wyspy Uznam i dalej z Niemcami ▪ dobre powiązania wodne z krajami nadbałtyckimi ▪ budowa terminalu do przeladunku gazu skroplonego ▪ rozwój produkcji stoczniowej oraz wzrost potencjału przedsiębiorstw związanych z tą branżą 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak stałego połączenia pomiędzy wyspami Uznam i Wolin ▪ ograniczona oferta kulturalno-rekreacyjna poza sezonem letnim ▪ sezonowość turystyki ▪ silna antropopresja na środowisko przyrodnicze w sezonie letnim ▪ zmniejszanie liczby ludności stałej i starzenie się społeczności ▪ potencjalne konflikty przyrodnicze z obszarami Natura 2000 na terenach przemysłowych i portowych, w tym znajdujących się w granicach portu morskiego ▪ ograniczone zasoby wody pitnej na wyspie Uznam i konieczność jej doprowadzenia z innych rejonów ▪ ochrona terenów zagrożonych powodzią
<p>Kostrzyn nad Odrą</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dogodne warunki rozwoju gospodarczego (Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, Kostrzyński Klaster Papierniczy) ▪ śródlądowy port rzeczny ▪ węzeł komunikacyjny (drogi wodne E30 i E70, linia kolejowa C-E59) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ postępująca degradacja sieci transportowej ▪ brak obwodnicy z mostem na Odrze ▪ zły stan linii kolejowych Berlin - Gorzów Wlkp. i Szczecin - Wrocław ▪ brak historycznego centrum miasta (zniszczono)

<ul style="list-style-type: none"> ▪ warunki do uprawiania turystyki wodnej (projekty: „Łączą nas rzeki”, „Odra dla turystów 2014”) ▪ zasoby dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego (Park Narodowy Ujście Warty, Park Krajobrazowy Ujście Warty, twierdza Kostrzyn oraz okoliczne forty) ▪ dogodne tereny dla turystyki regionalnej, ponadregionalnej i międzynarodowej ▪ coroczna impreza promująca miasto „Przystanek Woodstock” ▪ położenie w euroregionie Pro Europa Viadrina 	<p>ne w trakcie działań wojennych)</p>
<p>Słubice</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dogodne warunki rozwoju gospodarczego (Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna) ▪ II Paneuropejski Korytarz Transportowy), biegnącej wzdłuż autostrady A2 i magistrali kolejowej E20 ▪ bliskość lotniska BBI w Berlinie ▪ szybkie połączenie z Berlinem (A12, pociąg ekspresowy) ▪ port towarowo-pasażerski na Odrze ▪ Collegium Polonicum – wspólna placówka naukowo-badawcza Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie n. Odrą ▪ położenie w euroregionie Pro Europa Viadrina 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ historyczne przedmieście po stronie niemieckiej we Frankfurcie n. O. ▪ brak obwodnicy miasta (oraz wsi Kunowice i Drzecin) ▪ brak dworca kolejowego ▪ niewystarczające połączenie systemów komunikacyjnych z Frankfurtem n. O. (jeden most drogowy na rzece Odrze) ▪ dysproporcja w rozwoju gospodarczym pomiędzy na rzecz Frankfurtu
<p>Gubin</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dogodne warunki rozwoju gospodarczego (Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna) ▪ złoża węgla brunatnego ▪ wspólna gospodarka ściekowa z miastem Guben ▪ położenie w euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ historyczne przedmieście po stronie niemieckiej w Guben ▪ brak pasażerskich połączeń kolejowych ▪ wyłącznie fragmentaryczne uzbrojenie terenów inwestycyjnych
<p>Zgorzelec</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ III Paneuropejski Korytarz Transportowy ▪ węzeł komunikacyjny, łączący autostradę A4 z 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ negatywne zjawiska społeczno-demograficzne: ujemne saldo migracji, ujemny przyrost naturalny, spadek liczby ludności

<p>systemem autostrad niemieckich, leżący na linii kolejowej E30</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ położenie w regionie o dużych możliwościach rozwoju (kompleks paliwowo-energetyczny Turów - Bogatynia) ▪ dogodne warunki rozwoju gospodarczego (Kamienogórska Specjalna Strefa Ekonomiczna, klaster Grupy Kooperacyjnej Przedsiębiorców MTD - Starostwo Powiatowe w Zgorzelcu) ▪ ważny ośrodek usługowy w skali subregionalnej ▪ wysoka aktywność kapitału zagranicznego ▪ wyższe dochody miasta niż średnie dla województwa dolnośląskiego ▪ sąsiedztwo Görlitz, będącego ośrodkiem ponadregionalnym Saksonii ▪ powiązania funkcjonalne z Görlitz ▪ walory historyczno-kulturowe Przedmieścia Nyskiego o szczególnych powiązaniach przestrzennych ze starym miastem w Görlitz 	<p>w latach 2002-2009</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ miejsca pracy kreowane głównie poprzez sferę publiczną ▪ struktura przestrzenna miasta, oparta na układzie prawobrzeżnego przedmieścia Görlitz ▪ słabo wykształcone samodzielne funkcje miejskie w stosunku do Görlitz (m.in. centra sklepowe po niemieckiej stronie) ▪ zdegradowane tereny nadrzeczne (Przedmieście Nyskie) ▪ brak wystarczającej liczby mostów przez rzekę ▪ brak powiązania systemu transportu publicznego Zgorzelca z dobrze rozwiniętym systemem Görlitz ▪ brak zintegrowanej polityki mieszkaniowej
--	---

2. Cele i kierunki polityki przestrzennej

Świnoujście

CEL 1. Wielopłaszczyznowa współpraca na poziomie lokalnym transgranicznym (miasto Świnoujście - gmina Heringsdorf)

Kierunek 1. Stworzenie zintegrowanego systemu zarządzania przestrzenią planistyczną

Działanie 1. Stworzenie wspólnego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego miasto Świnoujście oraz gminę Heringsdorf

Działanie 2. Prowadzenie portalu geodezyjnego obejmującego polski i niemiecki obszar przygraniczny – stworzenie systemu informacji przestrzennej

Działanie 3. Stworzenie wspólnego katalogu architektury nadmorskiej/ architektury uzdrowskiej zawierającego wytyczne realizacyjne oraz przykłady dobrych praktyk

Działanie 4. Stworzenie narzędzi prawnych umożliwiających badanie lokalnego transgranicznego oddziaływania inwestycji na środowisko/ monitoring wpływu inwestycji na obszar przygraniczny

Kierunek 2. Rozwój transgranicznej komunikacji miejskiej i turystycznej

Działanie 1. Uruchomienie bezpośredniej linii autobusowej relacji Świnoujście - Heringsdorf, łączącej port lotniczy Heringsdorf z centrum miasta

Działanie 2. Rozbudowa systemu tras pieszo-rowerowych w części przygranicznej

Podjęte działania inwestycyjne:

- budowa dwukierunkowej ścieżki w ramach Międzynarodowego Bałtyckiego Szlaku Rowerowego R-10 wzdłuż ul. Jachtowej

Działanie 3. Podjęte działania inwestycyjne:

- budowa promenady w dzielnicy nadmorskiej – Salonu i Forum Kurortów - w tym przebudowa istniejącego bulwaru spacerowego oraz budowa nowych odcinków wraz z łącznikami w kierunku plaż

Działanie 4. Budowa stałego połączenia pomiędzy wyspami Uznam i Wolin.

Kierunek 3. Rozwój transgranicznej infrastruktury turystycznej

Działanie 1 Utworzenie polsko-niemieckiego instytutu rozwoju turystyki transgranicznej,

Działanie 2. Rozwój systemu informacji turystycznej, stworzenie polsko-niemieckiego centrum informacyjnego umożliwiającego zapoznanie się z ofertą uzdrowiska

Działanie 3. Budowa pływalni miejskiej z elementami akwaparku poprawiającej infrastrukturę turystyczną miasta oraz połączenie jej z ofertą Term Bałtyckich znajdujących się w gminie Heringsdorf

Działanie 4. Podjęte działania inwestycyjne:

- zagospodarowanie basenu północnego na port jachtowy – stworzenie centrum żeglarskiego

Działanie 5. Podjęte działania inwestycyjne:

Rewaloryzacja zabytkowego parku zdrojowego

Działanie 6. Utworzenie krajowego centrum rehabilitacyjnego, zajmującego się profesjonalną rehabilitacją i nauką zawodu/ dwujęzyczny cykl nauki.

Działanie 7. Budowa infrastruktury turystycznej kąpieliska na wyspie Wolin

Działanie 8. Rewaloryzacja przestrzeni publicznych w tym położonych w obszarach zabytkowych (Dzielnica Nadmorska, Hołdu Pruskiego itd.)

Kierunek 4. Tworzenie wysokiej jakości wspólnej oferty inwestycyjnej w oparciu o potencjał portowy Świnoujścia

Działanie 1. Rozwój gospodarczy oparty na transgranicznej współpracy przez stworzenie wspólnej platformy informacyjnej o terenach inwestycyjnych

Działanie 2. Podjęte działania inwestycyjne:

- budowa portu zewnętrznego wraz z terminalem do regazyfikacji gazu skroplonego

Działanie 3. Rozbudowa infrastruktury lądowej terminalu promowego

Działanie 4. Remont, przebudowa i budowa nabrzeży wzdłuż Basenu Zimowego i Cieśniny Świny.

Działanie 5. Budowa dróg dojazdowych do terenów inwestycyjnych po stronie wysp Wolin i Uznam.

Kierunek 5. Wspólny marketing produktów transgranicznych, działań informacyjnych oraz atrakcji regionalnych

- Działanie 1.** Stworzenie wspólnej platformy informacyjnej o miejscach hotelowych
- Działanie 2.** „Rejsy uzdrowiskowe” – wykorzystanie połączeń promowych ze Skandynawii do rozwoju turystyki leczniczej i typu wellness & spa
- Działanie 3.** Stworzenie transgranicznego szlaku turystycznego „Cesarskie uzdrowiska”
- Działanie 4.** Wypromowanie pętli żeglarskiej Świnoujście - Kołobrzeg - Bornholm - Sassnitz - Świnoujście

CEL 2. Podniesienie krajowej i transgranicznej dostępności komunikacyjnej miasta

- Kierunek 1.** Wzmocnienie dostępności komunikacyjnej miasta w układzie międzywojewódzkim i krajowym
  - Działanie 1.** Modernizacja linii kolejowej Świnoujście - Szczecin - Zielona Góra - Wrocław (C-E59) do prędkości min. 120 km/h
  - Działanie 2.** Budowa stałego połączenia pomiędzy wyspami Uznam i Wolin
- Kierunek 2.** Wzmocnienie dostępności komunikacyjnej miasta w układzie europejskim
  - Działanie 1.** Realizacja inwestycji dalekobieżnej linii kolejowej łączącej Świnoujście z Berlinem przez Ducherow
  - Działanie 2.** Utworzenie śródlądowego połączenia turystycznego Świnoujście - Szczecin - Berlin
  - Działanie 3.** Uruchomienie bezpośredniej linii autobusowej łączącej port lotniczy Heringsdorf z centrum miasta Świnoujście.
  - Działanie 4.** Wprowadzenie całorocznej linii lotniczej łączącej Heringsdorf z Krakowem i Warszawą
  - Działanie 5.** Poszerzenie oferty połączeń promowych o połączenie relacji Świnoujście - Kopenhaga

Kostrzyn nad Odrą

CEL 1. Kostrzyn nad Odrą intermodalnym węzłem komunikacyjnym na polsko-niemieckim pograniczu

- Kierunek 1.** Modernizacja i rozbudowa systemu komunikacji drogowej w ujęciu transgranicznym i regionalnym
  - Działanie 1.** Realizacja obwodnicy miasta. z transgranicznym połączeniem drogowym oraz nowym mostem przez Odrę
    - Podjęte działania inwestycyjne:**
      - przygotowanie do podjęcia działań planistycznych, negocjacja koncepcji lokalizacji tego połączenia oraz jego realizacji między Województwem Lubuskim a Krajem Związkowym Brandenburgia
  - Działanie 2.** Przystosowanie niemieckiej drogi B1 do zwiększonego ruchu i obciążenia aż do obwodnicy Berlina

- Działanie 3.** Modernizacja dróg krajowych nr 31 i nr 22
- Kierunek 2.** Modernizacja i rozbudowa systemu komunikacji kolejowej w ujęciu transgranicznym i regionalnym
- Działanie 1.** Modernizacja linii kolejowej Kostrzyn n. O. - Gorzów Wlkp. - Krzyż do parametrów umożliwiających osiągnięcie prędkości 100-120 km/h
- Działanie 2.** Modernizacja linii kolejowej C-E59 do parametrów umożliwiających osiągnięcie prędkości 120-140 km/h
- Działanie 3.** Rozwijanie lokalnych połączeń kolejowych
- Kierunek 3.** Wykorzystanie Odry w transporcie pasażerskim i towarowym
- Działanie 1.** Poprawa żeglowności międzynarodowych tras wodnych E70 i E30
- Działanie 2.** Rozwój portu odrzańskiego umożliwiającego nowoczesną obsługę przewozów pasażerów i towarów
- Działanie 3.** Przekształcenie portu śródlądowego w centrum logistyczne
- CEL 2. Kostrzyn n. O jako subregionalny ośrodek obszaru transgranicznego Ziemi Lubuskiej i Brandenburgii**
- Kierunek 1.** Tworzenie i rozwój transgranicznej oferty usługowo-turystycznej
- Działanie 1** Poprawa jakości i rozbudowa istniejącej bazy turystyki wodnej, pieszej i rowerowej:
- przystosowanie dróg wodnych E70 oraz E30 do pełnienia funkcji turystycznych szlaków
  - budowa nowej przystani wodnej
  - budowa spacerowych ciągów pieszych wzdłuż Warty
  - przygotowanie obiektów usługowych i gastronomicznych obsługujących turystów
- Podjęte działania inwestycyjne:**
- realizacja projektu „Odra dla turystów 2014”
  - kontynuacja budowy systemu ścieżek rowerowych w oparciu o istniejące odcinki (międzynarodowa trasa R 1) w kierunku Namysłina, Gorzowa Wlkp., Górzycy i Słońska
- Działanie 2** Rewitalizacja zabytkowych kompleksów – fortów: Czarnów, Sarbinowo, Żabice – oraz stworzenie transgranicznego produktu fortyfikacji kostrzyńskich, włączając fort Gorgast w Niemczech
- Podjęte działania inwestycyjne:**
- rewitalizacja twierdzy Kostrzyn
- Kierunek 2.** Spójność funkcjonalna miast w oparciu o wspólną politykę przestrzenną
- Działanie 1.**
- Opracowanie spójnych koncepcji rozwoju i planów zagospodarowania miast transgranicznych
  - Uzgadnianie decyzji lokalizacyjnych i rozbudowy obiektów m.in. przemysłowych, sportowych, kulturalnych, wielkoobszarowych obiektów usługowych

- Działanie 2.** Zintegrowana rewitalizacja miejskich terenów nad Odrą
- Działanie 3.** Ochrona przeciwpowodziowa:
- budowa i modernizacja zabezpieczeń przeciwpowodziowych dla Odry i Warty
  - udrożnienie systemu rowów melioracyjnych
- Działanie 4. Podjęte działania inwestycyjne:**
- odtworzenie tkanki miejskiej oraz odbudowa historycznego centrum - starego miasta

Słubice

CEL 1. Wzmocnienie i rozwój dwumiasta Słubice-Frankfurt nad Odrą

- Kierunek 1.** Wprowadzenie transgranicznej komunikacji miejskiej i turystycznej
- Działanie 1.** Uruchomienie linii autobusowej z perspektywą budowy linii tramwajowej Frankfurt-Słubice
- Działanie 2.** Budowa na Odrze mostu pieszo-rowerowego w centrum Słubic
- Działanie 3.** Stworzenie wspólnej koncepcji organizacji ruchu drogowego
- Działanie 4.** Budowa nowych lokalnych ścieżek rowerowych w Słubicach i połączenie ich z siecią ścieżek po niemieckiej stronie
- Działanie 5.** Wytaczanie spójnych transgranicznie szlaków turystycznych
- Kierunek 2.** Zintegrowana polityka przestrzenna miast
- Działanie 1.**
- Poprawa wizerunku miasta przez rewitalizację kluczowych obszarów miejskich, w tym otwarcie na Odrę, ożywienie i rozwój terenów nadrzecznych jako wspólnego centrum miejskiego
  - Zagospodarowanie przestrzeni na moście we Frankfurcie po rozbiórce budynków Straży Granicznej
- Podjęte działania inwestycyjne:**
- zintegrowane działania na rzecz rekonstrukcji i restauracji znaczących obiektów zabytkowych m.in. wieży Kleista w Słubicach, domu Bollfrasa we Frankfurcie
- Działanie 2.** Kształtowanie wspólnego systemu nadrzecznej zieleni oraz w centrum miast
- Działanie 3.**
- Opracowanie transgranicznych planów i koncepcji rozwoju miast
  - Uzgadnianie decyzji lokalizacyjnych i rozbudowy obiektów m.in. przemysłowych, sportowych, kulturalnych, wielkoobszarowych obiektów usługowych
- Podjęte działania inwestycyjne:**
- transgraniczny Zintegrowany Plan Rozwoju Miasta Słubice i Frankfurt n. O. – przygotowanie wniosku o dofinansowanie ze środków europejskich

Działanie 4. Transgraniczna ochrona przeciwpowodziowa – wzmocnienie i modernizacja obiektów ochrony przeciwpowodziowej

Kierunek 3. Transgraniczna oferta turystyczna z wykorzystaniem Odry

Działanie 1. Poprawa jakości istniejącej bazy turystyki wodnej, pieszej i rowerowej

Działanie 2. Budowa marin dla małych jednostek pływających w Świecku i Nowym Lubuszu

Działanie 3. Wypracowanie i wdrożenie wspólnej koncepcji rozbudowy infrastruktury portowej dla potrzeb turystyki wodnej – port i przystań

Podjęte działania inwestycyjne:

- wsparcie realizacji projektu „Odra dla turystów 2014 – rozwój turystyki wodnej na transgranicznym obszarze Doliny Środkowej Odry”
- zamówienie dwóch statków wycieczkowych
- montaż systemu informacyjnego „Gelbe Welle” na przystani w Słubicach

Kierunek 4. Współpraca transgraniczna i wspólny marketing miejski Europejskiego Miasta Bliźniaczego Słubice-Frankfurt n. O.

Działanie 1. Budowa transgranicznej sieci współpracy wspierającej lokalizowanie nowych przedsiębiorstw w Słubicach i Frankfurcie n.O

Podjęte działania inwestycyjne:

- Słubicko-Frankfurckie Centrum Kooperacji, realizacja, inicjacja i wsparcie projektów z zakresu: nauki języka sąsiada, gospodarki, kultury, publicznej komunikacji miejskiej, sportu, turystyki

Działanie 2. Wsparcie dla realizacji zadań *Słubicko-Frankfurckiego Planu Działania 2010-2020*

Działanie 3. Stworzenie i wdrożenie wspólnego produktu turystycznego

Działanie 4. Budowa i wdrożenie wspólnego drogowego miejskiego systemu informacyjnego

Działanie 5. Wspieranie rozwoju sieci współpracy w zakresie edukacji

Podjęte działania inwestycyjne:

- stworzenie polsko-niemieckiego systemu edukacji przedszkolnej wraz z infrastrukturą (umowa na budowę przedszkola)

Cel 2. Słubice-Frankfurt nad Odrą intermodalnym węzłem komunikacyjnym na polsko-niemieckim pograniczu

Kierunek 1. Rozwój powiązań drogowych w układzie międzynarodowym i ponadregionalnym

Działanie 1. Budowa/modernizacja dróg:

- budowa drogi wzdłuż granicznego odcinka Odry i Nysy Łużyckiej od Kostrzyna n. O. do Łęknicy
- budowa obwodnicy Słubic (oraz wsi Kunowice i Drzecin)

Działanie 2. Budowa połączenia drogowego w rejonie Frankfurt n. O./Słubice i Eisenhüttenstadt/Kłopot

- Kierunek 2.** Rozwój powiązań kolejowych w układzie międzynarodowym i ponadregionalnym
- Działanie 1.** Stworzenie korzystnej transgranicznej taryfy cenowej dla wykorzystania połączeń kolejowych dworca we Frankfurcie
- Kierunek 3.** Modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze w celu zapewnienia żeglowności szlaku wodnego od ujścia Warty do Gliwic o parametrach III klasy żeglowności
- Działanie 1.** Rozwój portu umożliwiającego nowoczesną obsługę przewozów pasażerskich i towarowych
- Działanie 2.** Przekształcenie portu śródlądowego w centrum logistyczne

Gubin

CEL 1. Gubin-Guben transgranicznym ośrodkiem przemysłowym

- Kierunek 1.** Budowa zagłębia węgla brunatnego Gubin-Brody
- Działanie 1.** Budowa kopalni węgla brunatnego
- Działanie 2.** Budowa elektrowni
- Działanie 3.** Budowa Gubińskiego Parku Technologicznego (GPT)

CEL 2. Poprawa dostępności transportowej w układzie międzynarodowym i ponadregionalnym

- Kierunek 1:** Rozwój powiązań drogowych
- Działanie 1.**
- Modernizacja drogi krajowej nr 32 Gubin - Krosno Odrzańskie - Zielona Góra
  - Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 268 Gubin - Lubsko - Żary
  - Budowa mostu na Odrze w Milsku
- Kierunek 2.** Rozwój powiązań kolejowych
- Działanie 1.**
- Modernizacja linii nr 275 Guben - Gubin - Lubsko - Jasień - Żagań (z remontem mostu na Nysie Łużyckiej)
  - Modernizacja linii nr 358 Guben - Gubin - Krosno Odrzańskie - Czerwieńsk - Zielona Góra

CEL 3. Miasto Gubin-Guben jako subregionalny ośrodek obszaru transgranicznego Ziemi Lubuskiej i Brandenburgii

- Kierunek 1. Tworzenie transgranicznej oferty usługowo-turystycznej dla mieszkańców miast Gubin-Guben**
- Działanie 1.** Poprawa jakości i rozbudowa istniejącej bazy turystyki wodnej, pieszej i rowerowej
- budowa regionalnych ścieżek rowerowych w mieście i okolicach (połączenie z analogiczną siecią po stronie niemieckiej)
  - modernizacja szlaku wodnego na Nysie Łużyckiej z budową przystani kajakowej
  - wzmacnianie usług sportu i rekreacji, w tym: modernizacja stadionu miejskiego, rozbudowa Miejskiego Ośrodka Sportowego, poprawa oferty noclegowo- gastronomicznej

Podjęte działania inwestycyjne:

- „Zielona Ścieżka Gubin-Guben”
- trasa spacerowa łącząca Gubin i Guben – remont i budowa ciągów pieszo-rowerowych
- modernizacja parków miejskich i terenów zielonych
- budowa punktów widokowych na Wzgórzach Gubińskich
- zagospodarowanie ciągu pieszego przy ul. 3 Maja wraz z budową placu z fontanną i przebudową ul. Dąbrowskiego

Działanie 2. Odbudowa i remont obiektów zabytkowych:

- dalsza odbudowa kościoła farnego w euromieście Gubin-Guben i zagospodarowanie na potrzeby „Centrum Spotkań Polsko-Niemieckich”
- remont baszt i zabytkowych kamienic wraz z rewitalizacją terenów ochrony konserwatorskiej

Podjęte działania inwestycyjne:

- renowacja wieży kościoła farnego

Kierunek 2. Spójność funkcjonalna miast w oparciu o wspólną politykę przestrzenną

Działanie 1 Opracowanie spójnych koncepcji rozwoju i planów zagospodarowania miast transgranicznych

Działanie 2 Zintegrowana rewitalizacja miejskich terenów nadrzecznych Nysy Łużyckiej

Działanie 3 Kształtowanie przestrzeni publicznych, w tym:

- zagospodarowanie ciągu pieszego ul. 3 Maja wraz z budową placu z fontanną i przebudowa ul. Dąbrowskiego
- przebudowa ul. Kresowej, Rycerskiej, Grunwaldzkiej

Kierunek 3. Wzmacnianie pozycji miast Gubin-Guben jako ośrodka usługowo-przemysłowego oraz akademickiego o randze regionalnej

Działanie 1. Tworzenie wysokiej jakości oferty inwestycyjnej w oparciu o wspólną politykę przestrzenną miast Gubin-Guben

Podjęte działania inwestycyjne:

- realizacja infrastruktury pod budowę przyszłych osiedli budownictwa mieszkaniowego

Działanie 2. Budowa filii Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz Brandenburskiego Uniwersytetu Technicznego w Cottbus

Działanie 3. Rozwój wyspecjalizowanej kadry sektora przemysłowego

Zgorzelec

CEL 1. Zgorzelec - Görlitz jako miasto o jednorodnej strukturze przestrzennej i silnych wzajemnych relacjach

Kierunek 1. Rozwój transgranicznej komunikacji miejskiej i turystycznej

Działanie 1. Budowa linii tramwajowej Görlitz-Zgorzelec

Działanie 2. Budowa zintegrowanego ze stroną niemiecką systemu park & bike

Działanie 3. Uzupelnienie istniejącego układu komunikacyjnego o dodatkowe połączenia transgraniczne

Podjęte działania inwestycyjne (do 2020 r.):

– opracowanie koncepcji układu komunikacyjnego Zgorzelca zintegrowanego ze stroną niemiecką oraz realizacja zadań wynikających z koncepcji

Działanie 4. Rozbudowa systemu tras pieszo-rowerowych w części przygranicznej miasta

Podjęte działania inwestycyjne (do 2020 r.):

– budowa tras pieszo-rowerowych o charakterze rekreacyjno-edukacyjnym: trasa od Zgorzelca do Radomierzyc wzdłuż rzeki Nysy (ok.17,5 km) w ramach projektu „Przygoda z Nysą”

– rewitalizacja istniejących szlaków pieszych i dostosowanie ich do ruchu pieszo-rowerowego

– wytyczenie nowych szlaków rowerowych, wytyczenie nowych szlaków pieszych i ścieżek spacerowo-dydaktycznych,

– oznaczenie szlaku wodnego na Nysie Łużyckiej, przygotowanie infrastruktury związanej z turystyką kajakową w ramach projektu „Przygoda z Nysą”

Kierunek 2. Tworzenie wysokiej jakości oferty inwestycyjnej w oparciu o wspólną politykę przestrzenną miast Zgorzelec/Görlitz

Działanie 1.

- Rozwój gospodarczy oparty na transgranicznej współpracy
- Stworzenie wspólnej platformy informacyjnej o terenach inwestycyjnych

Podjęte działania:

– realizacja projektu „Wyrównywanie jakości usług i rozbudowa polsko-niemieckiej sieci kooperacyjnej ET&CC”

Działanie 2. Wzmacnianie wizerunku miasta w oparciu o wielokulturowość narodów Polski i Niemiec oraz mniejszości narodowe

Kierunek 3. Tworzenie transgranicznej oferty usługowej dla mieszkańców miast Zgorzelec/Görlitz

Działanie 1. Tworzenie zaplecza dla lokalnych imprez kulturalnych oraz udostępnianie istniejącej infrastruktury usługowej dla mieszkańców obu miast

Podjęte działania (do 2020 r.):

- modernizacja Miejskiego Domu Kultury
- modernizacja i przebudowa amfiteatru

Działanie 2. Zrównoważone zarządzanie gospodarką mieszkaniową po obu stronach granicy

Kierunek 4. Spójność funkcjonalna w oparciu o wspólną politykę przestrzenną

Działanie 1.

- Opracowanie spójnych koncepcji rozwoju i planów zagospodarowania miast transgranicznych.
- Uzgadnianie decyzji lokalizacyjnych i rozbudowy obiektów m.in. przemysłowych, sportowych, kulturalnych, wielkoobszarowych obiektów usługowych

Działanie 2.

- Dbłość o wspólne dziedzictwo kulturalne
- Rewitalizacja, restauracja i rekonstrukcja zabytkowych obiektów

Działanie 3. Zintegrowana rewitalizacja miejskich terenów nadrzecznych Nysy Łużyckiej

Działanie 4. Kształtowanie przestrzeni publicznych

Podjęte działania:

- odbudowa Przedmieścia Nyskiego jako ośrodka kontaktów, turystyki, wyspecjalizowanych usług komercyjnych i mieszkalnictwa

Działanie 5. Poprawa jakości istniejącej bazy turystyki wodnej, pieszej i rowerowej, podnoszącej atrakcyjność rekreacyjno-wypoczynkową

CEL 2. Zgorzelec-Görlitz – zespół miast o znaczeniu międzynarodowym ze względu na silny, regionalny i transgraniczny charakter powiązań przestrzennych po obu stronach granicy

Kierunek 1. Wzmocnienie dostępności komunikacyjnej Zgorzelca w układzie międzywojewódzkim i transgranicznym

Działanie 1. Usprawnienie oraz uzupełnienie drogowych powiązań transgranicznych

Podjęte działania (do 2020 r.):

- przebudowa drogi krajowej nr 30 w Zgorzelcu
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 351 w Zgorzelcu i w kierunku Pieńska
- budowa mostu na drodze wojewódzkiej nr 353 w Pieńsku
- przebudowa dróg wojewódzkich nr 352 i nr 354 na trasie Zgorzelec - Bogatynia - Zittau
- budowa połączenia drogowego -Zittau - Sieniawka - Hrádek nad Nisou
- przebudowa dróg wojewódzkich nr 352 i nr 355 na trasie Zgorzelec - Zawidów – Frýdlant

Działanie 2. Usprawnienie oraz uzupełnienie kolejowych powiązań transgranicznych

Podjęte działania (do 2020 r.):

- modernizacja linii kolejowej nr 274 Wrocław - Wałbrzych -Jelenia Góra - Zgorzelec (w tym modernizacja mostu kolejowego na Nysie Łużyckiej)
- modernizacja linii kolejowych nr 290/344/786 na obszarze powiatu zgorzeleckiego oraz przywrócenie ruchu pasażerskiego

Kierunek 2. Wzmacnianie pozycji miast Zgorzelec/Görlitz jako ośrodka usługowego o randze regionalnej

Działanie 1. Tworzenie zaplecza dla organizacji wydarzeń kulturowych i sportowych o charakterze regionalnym i trans granicznym

Podjęte działania (do 2020 r.):

- centrum sportów ekstremalnych w Zgorzelcu
- budowa Europejskiego Centrum Edukacyjno-Kulturalnego Zgorzelec-Görlitz Meetingpoint Music Messiaen e.V.

Działanie 2. Wzmacnianie pozycji miast jako regionalnego ośrodka związanego z turystyką usługową, zakupową oraz zdrowotną

Podjęte działania (do 2020 r.):

- opracowanie wspólnego informatora o potencjale handlowym miast Zgorzelec/Görlitz